

RANNIKKO-POHJANMAAN SOSIAALI- JA PERUSTERVEYDENHUOLLON KUNTAYHTYMÄ
KUST-ÖSTERBOTTENS SAMKOMMUN FÖR SOCIAL- OCH PRIMÄRHÄLSOVÅRD

Upphandlingsdirektiv för Kust-Österbottens samkommun för social- och primärhälsovård

Godkänt av samkommunstyrelsen 11.4.2019/§ 23

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1. Bakgrund.....	4
1.2 Syfte med K5:s upphandlingsdirektiv.....	4
1.3 Tillämpning av upphandlingsdirektivet	4
1.4 Allmänt om offentliga upphandlingar	4
1.4.1 Allmänna principer för offentlig upphandling	4
2. Direktiv för upphandling.....	5
2.1. Utgångspunkt	5
2.2 Samkommunens vision för upphandlingar	5
2.3 Beräkning av det uppskattade värdet av en upphandling (§ 27).....	5
2.3.1 Uppdelning av upphandling	6
2.4 Tröskelvärden (§§ 25-26).....	7
2.5 Förfaringssätt vid upphandling som underskrider de nationella tröskelvärdena	7
2.6 Förfaringssätt vid upphandling som överskrider de nationella tröskelvärdena	8
2.7 Förfaringssätt vid upphandling som överskrider EU-tröskelvärdena	9
2.8 Direktupphandling och tilläggsbeställningar	10
2.8.1 Annonsering av direktupphandling	12
2.9 Ramavtal (§§ 42-43)	12
3. Kvalitetskrav i upphandlingar	13
3.1 Krav på anbudsgivarens lämplighet.....	13
3.2 Krav på varan/tjänsten	14
3.3 Urvalsgrunder.....	14
3.4 Beställansvar	15
4. Upphandling inom social- och hälsovård.....	15
5. Upphandling hos anknutna enheter.....	17
6. Offentlighet i upphandlingsprocessen.....	17
7. Upphandlingsbeslut och delgivning.....	18
8. Avbrytande av upphandling	19
9. Sökande om ändring i upphandlingsbeslut	20
9.1 Sökande om ändring i upphandlingsbeslut som understiger de nationella tröskelvärdena.....	20
9.2 Sökande om ändring i upphandlingsbeslut som överstiger de nationella tröskelvärdena.....	20
9.3 Upphandlingsrättelse som redskap för samkommunen att själv korrigera fel i upphandlingsförfarandet	21
10. Upphandlingskontrakt.....	21
11. Marknadsdomstolens påföljder	22
12. Tillsyn över upphandling	22
13. Sammanfattning	23

Bilaga 1. Utdrag ur lagen om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft	24
Tabell 1. Tröskelvärden vid upphandling.....	7
Tabell 2. Samkommunens ekonomiska gränser för små upphandlingar.....	7
Tabell 3. Checklista för handlingars offentlighet.....	18
Figur 1. Upphandlingsprocessen.....	23

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Den offentliga upphandlingen öppnades för fri konkurrens år 1994 i och med avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Lagen om offentlig upphandling trädde ikraft (1505/1994). EU utfärdar direktiv för offentlig upphandling som gäller hela EU-området. Direktivets tillämpning sker via nationell lagstiftning. 1.1.2017 trädde lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016) i kraft i Finland. Lagens ändamål är enligt § 2 att *effektivisera användningen av allmänna medel, främja innovativ och hållbar upphandling av hög kvalitet samt garantera lika möjligheter för företag och andra sammanslutningar att erbjuda varor, tjänster och byggtreprenader vid anbudsförfaranden för offentlig upphandling. De upphandlande enheterna ska sträva efter att ordna sin upphandling så att den kan genomföras på ett så ekonomiskt, högkvalitativt och systematiskt sätt som möjligt genom att befintliga konkurrensförhållanden utnyttjas och med beaktande av miljöaspekter och sociala aspekter. För att minska de administrativa uppgifterna kan de upphandlande enheterna utnyttja ramavtal samt genomföra gemensamma upphandlingar eller utnyttja andra samarbetsmöjligheter vid anbudsförfaranden för offentlig upphandling.*

Vidare i 2 § 3 mom. *Vid upphandling som underskrider de nationella tröskelvärden som avses i denna lag ska man sträva efter att beakta tillräcklig öppenhet och icke-diskriminering med hänsyn till upphandlingens storlek och omfattning.* Detta innebär att lagen om offentlig upphandling i sin helhet inte reglerar upphandlingar under de nationella tröskelvärdena, varför varje kommun/samkommun bör upprätta egna direktiv för hur dessa upphandlingar genomförs.

1.2 Syfte med K5:s upphandlingsdirektiv

Syftet med upphandlingsdirektivet för samkommunen är att precisera förfaringssättet för upphandlingar som underskrider det nationella tröskelvärdet samt att ge viss vägledning i upphandlingsfrågor över det nationella tröskelvärdet.

1.3 Tillämpning av upphandlingsdirektivet

Detta upphandlingsdirektiv tillämpas på alla upphandlingar/anskaffningar som utförs inom K5, dock bör observeras att medlemskommunerna har egna upphandlingsdirektiv som tillämpas på medlemskommunernas egna upphandlingar.

1.4 Allmänt om offentliga upphandlingar

Med upphandling enligt upphandlingslagen avses:

- köp av varor
- köp av tjänster
- tjänstekoncessioner
- hyrning av varor eller tjänster
- köp på avbetalning
- leasing och optionsavtal
- genomförande av bygg- och tjänstekoncessioner.

Upphandling omfattar ändå inte t.ex. anskaffning eller hyrning av fast egendom, försäljning av fast egendom eller låneupptagning. Anskaffning av finansieringstjänster omfattas dock av upphandlingslagen. I upphandlingslagen §§ 8-9 regleras vad som inte omfattas av upphandlingslagen.

1.4.1 Allmänna principer för offentlig upphandling

De allmänna principerna för offentlig upphandling nämns i § 3 i upphandlingslagen. Enligt lagen

ska den upphandlande enheten behandla deltagare i upphandlingsförfarandena och andra leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt förfara öppet och med beaktande av proportionalitetskraven. De fyra principerna är således:

Jämlikhet dvs. anbudsfrågan eller andra upphandlingsdokument får inte formuleras så att definitionen av föremålet för upphandling försätter anbudsgivarna i ojämlig ställning.

Icke-diskriminering dvs. anbudsgivarna ska vid offentlig upphandling behandlas lika oberoende av sådana faktorer som inte anknyter till genomförandet av upphandlingen. Sådana faktorer är särskilt anbudsgivarnas nationalitet eller etablering i ett visst medlemsland eller i ett visst område. T.ex. ska anbudsgivare från andra orter behandlas på samma villkor som lokala anbudsgivare. Principen om icke-diskriminering har tolkats så att de krav som ställs på upphandlingen inte får vara lokala och de får inte heller gynna eller diskriminera vissa områden.

Öppenhet dvs. att uppgifter gällande upphandlingsförfarandet inte hemlighålls, att man informerar offentligt om upphandlingen, att de som deltagit i anbudsfrågan informeras om resultaten och att de handlingar som gäller upphandlingen i princip är offentliga.

Proportionalitet dvs. att kraven på upphandlingsförfarandet står i rätt proportion till det mål som eftersträvas. Proportionalitetsprincipen har i rättspraxis också ansetts innebära att kraven på skälighet ska beaktas.

2. Direktiv för upphandling

2.1. Utgångspunkt

All anskaffning inom samkommunen utgår ifrån den fastställda budgeten. Budgeten utgör ramarna för vilka anskaffningsbeslut som är möjliga att ta.

Samkommunstyrelsen fastställer samkommunens upphandlingsdirektiv, som utöver lagar styr upphandlingsprocesserna i samkommunen.

De områdesansvariga cheferna och enhetscheferna ansvarar för att upphandlingsdirektiven följs inom sitt område/enhet. Beslutsbefogenheterna finns preciserade i förvaltningsstadgan.

De ramavtal som samkommunen ingått är samkommunen skyldig att följa. Dessa gäller främst kontorsmaterial, kopieringspapper och möbler.

2.2 Samkommunens vision för upphandlingar

Genom upphandling strävar samkommunen till att få största möjliga värde för skattemedlen. Samkommunen strävar till att alltid, när det är möjligt och motiverat, genomföra upphandlingen så att lokala företag, små och medelstora företag samt nya företag har möjlighet att delta i upphandlingen.

2.3 Beräkning av det uppskattade värdet av en upphandling (§ 27)

Beräkningen av det uppskattade värdet av en upphandling ska grunda sig på den största totala ersättning exklusive mervärdesskatt som ska betalas. Bedömningen ska grunda sig på värdet vid

annonseringstidpunkten eller annan tidpunkt då upphandlingsförfarandet inleds. I beräkningen ska även inkluderas värdet av options- och förlängningsklausuler, samt provisioner eller ersättningar till anbudsgivare.

Utgångspunkten kan anses vara den upphandlande enhetens egen bedömning av upphandlingskontraktets värde. Den upphandlande enheten ska dock bedöma upphandlingens värde genom en tillräckligt noggrann utredning. Om värdet obefogat beräknats fel och priserna för de godkända anbuden avsevärt överstiger det värde som den upphandlande enheten uppskattat och även tröskelvärdet överskrids, ska en ny annons publiceras om upphandlingen.

Om ett varuupphandlingskontrakt avser leasing, hyra eller anskaffning på avbetalning, ska som grund för beräkningen av det uppskattade värdet av kontraktet användas det uppskattade totala värdet för hela giltighetstiden av ett tidsbundet kontrakt som gäller högst 12 månader. Vid tidsbundna kontrakt som gäller över 12 månader används det totala värdet av kontraktet inklusive det uppskattade restvärdet som beräkningsgrund. Vid kontrakt som gäller tills vidare eller för obestämd tid används det uppskattade månadsvärdet multiplicerat med 48 som grund.

2.3.1 Uppdelning av upphandling

Om en upphandling genomförs samtidigt i form av delkontrakt, ska det uppskattade värdet av samtliga delkontrakt beaktas då det uppskattade totala värdet av upphandlingskontraktet beräknas. Om det sammanlagda värdet av delkontrakten uppgår till minst det nationella tröskelvärdet eller EU-tröskelvärdet, ska de bestämmelser som gäller upphandling som överstiger tröskelvärdet i fråga iakttas vid upphandlingen av varje del.

En upphandling kan genomföras i form av delkontrakt, men det förutsätter att konkurrensutsättningen av delarna genomförs på det sätt som delarnas sammanlagda värde förutsätter. Det kan vara ändamålsenligt att genomföra upphandlingen i olika delar till exempel när de företag inom branschen som finns på marknaden är små eller när det kan vara riskabelt för den upphandlande enheten att genomföra upphandlingen som en enda helhet. Problemen kan å andra sidan i allmänhet minskas genom att upphandlingen genomförs inom ett ramavtal.

Upphandlingslagen tillämpas inte på sådana delkontrakt i anslutning till varu- eller tjänsteupphandling vars uppskattade värde understiger 80 000 euro eller på sådana delkontrakt i anslutning till byggentreprenader vars uppskattade värde understiger en miljon euro, om det sammanlagda värdet av dessa delar inte överstiger 20 procent av det sammanlagda värdet av samtliga delar. Om delens uppskattade värde uppgår till minst det nationella tröskelvärdet ska upphandlingslagen dock tillämpas på upphandlingen.

En upphandling får inte delas upp eller beräknas med exceptionella metoder i avsikt att kringgå bestämmelserna i upphandlingslagen. (§ 31)

2.4 Tröskelvärden (§§ 25-26)

Tabell 1. Tröskelvärden vid upphandling

Typ av upphandling	Nationellt tröskelvärde	EU-tröskelvärde*
Varor, tjänster och projektävlingar	60 000 €	221 000 €
Social- och hälsovårdstjänster (Bilaga E punkt 1-4)	400 000 €	
Andra särskilda tjänster (Bilaga E punkterna 5-15)	300 000 €	
Koncessioner	500 000 €	

* EU-tröskelvärdena ändras vartannat år och bör kontrolleras på t.ex. www.upphandling.fi

2.5 Förfaringssätt vid upphandling som underskrider de nationella tröskelvärdena

Upphandlingslagen tillämpas inte på upphandlingar som underskrider de nationella tröskelvärdena, med undantag av § 135 gällande upphandlingsrättelse dvs. anbudsgivarens möjlighet att söka om upphandlingsrättelse samt samkommunens möjlighet till självrättelse. Den upphandlande enheten ska dock vid små upphandlingar säkerställa att principerna för god förvaltning följs.

Vid små upphandlingar (dvs. upphandlingar som underskrider de nationella tröskelvärdena) får den upphandlande enheten själv välja upphandlingsförfarande. Dock är det möjligt att använda motsvarande förfaranden som vid upphandlingar som överskrider de nationella tröskelvärdena. Valet av förfarande behöver ändå inte vara lika välgrundade som vid upphandling över tröskelvärdet. Utöver dessa är det också möjligt att anbud begärs av, om möjligt, minst tre leverantörer. Vid upphandlingar av ringa värde är det möjligt att göra direktupphandling av en viss leverantör. En upphandling får dock inte delas upp i mindre delar för att understiga tröskelvärdena.

Annonsering via HILMA är möjligt även för upphandlingar som underskrider de nationella tröskelvärdena. I dessa fall är ett öppet förfarande att föredra.

Samkommunens ekonomiska gränser för små upphandlingar är följande:

Tabell 2. Samkommunens ekonomiska gränser för små upphandlingar

Förfaringssätt	Varor och tjänster	Social-och hälsovårdstjänster (Bilaga E, 1-4 punkten UpphL)	Andra särskilda tjänster (Bilaga E, 5-15 punkten UpphL)
Direktupphandling	< 5 000 €	< 10 000 €	< 5 000 €
Begäran om anbud från, om möjligt, minst 3 leverantörer	5 001-30 000 €	10 001-200 000 €	5 001-100 000 €
Konkurrensutsättning genom annons, antingen via hemsidan eller HILMA	30 001 – 59 999 €	200 001 – 399 999€	100 001-299 999 €

Direktupphandling kan användas då anskaffningens värde är lågt. Trots det låga värdet ska samkommunen dra nytta av marknaderna. En prisförfrågan görs av den/de tilltänkta leverantörerna. Det rekommenderas att prisförfrågan sker skriftligen, liksom att svaret erhålls skriftligen. Samkommunen avgör huruvida ett skriftligt upphandlingsbeslut eller upphandlingsavtal är nödvändigt. Beslutet dokumenteras i delegationsbeslutsmodulen om värdet för anskaffningen överstiger 5 000 €.

Då anskaffningens värde är högre görs prisförfrågan till, om möjligt, minst tre leverantörer. Prisförfrågan och anbudet görs skriftligen. Till beslutet bifogas anvisningar om begäran om omprövning och upphandlingsrättelse. Beslutet ska dokumenteras i delegationsbeslutsmodulen.

Konkurrensutsättning genom annons kan i princip användas vid all anskaffning under det nationella tröskelvärdet. Förfaringssättet kan vara något av de som nämns i upphandlingslagen, i första hand dock öppet förfarande. Upphandlingsannons publiceras på samkommunens hemsida och med fördel på HILMA.

I anbudsförfrågan definieras krav och kvalitet samt urvalsgrund och anbuderna ska lämnas skriftligen.

Då annonsen publicerats kan anbudsförfrågan skickas direkt till kända leverantörer. Upphandlingsbeslut fattas på basis av de godtagbara anbuderna i enlighet med principerna för likabehandling och icke-diskriminering.

Innan beslut fattas ska samkommunen försäkra sig om huruvida beställar-ansvarslagen ska tillämpas, läs mer i kapitel 3.4. Upphandlingsbeslutet fattas skriftligen och dokumenteras i delegationsbeslutsmodulen. Till beslutet fogas anvisningar om omprövning och upphandlingsrättelse. Vid behov ska även upphandlingsavtal ingås. Upphandlingsbeslutet innebär inte automatiskt en beställning. Beställningen sker först efter att upphandlingsbeslutet vunnit laga kraft eller i samband med att avtal ingås.

2.6 Förfaringssätt vid upphandling som överskrider de nationella tröskelvärdena

Med nationell upphandling avses upphandlingar vars värde överskrider de nationella tröskelvärdena men underskrider EU-tröskelvärdena. Nationell upphandling konkurrensutsätts enligt kapitel 11 i upphandlingslagen. Vid nationell upphandling tillämpas del I i upphandlingslagen (bl.a. tillämpningsområde, fastställande av det uppskattade värdet) och del IV (gemensamma bestämmelser om upphandlingsbeslut, ändringssökande och upphandlingstillsyn), om inte något annat nämns i paragraferna i delarna i fråga.

Vid nationell upphandling kan den upphandlande enheten använda sig av likadana förfaringssätt som används vid upphandling som överskrider EU-tröskelvärdena. Det är också möjligt att använda ett förfarande som den upphandlande enheten själv fastställt förutsatt att det inte står i strid med de principer som nämns i § 3 i upphandlingslagen, t.ex. så att förfarandet tydligt diskriminerar några leverantörer eller hindrar dem från att delta i upphandlingsförfarandet.

Nationella upphandlingar ska annonseras på HILMA. Den upphandlande enheten får publicera en upphandlingsannons även i andra lämpliga medier. En annons får dock inte publiceras någon

annanstans förrän den har publicerats på HILMA. Enligt § 102 i upphandlingslagen ska en annons innehålla åtminstone följande:

- 1) den upphandlande enhetens officiella namn och kontaktuppgifter,
- 2) den upphandlande enhetens art,
- 3) den beteckning som den upphandlande enheten gett upphandlingen och en beskrivning av upphandlingen,
- 4) ett prisintervall eller ett uppskattat värde för upphandlingen utan mervärdesskatt eller en uppgift om huruvida det uppskattade värdet av upphandlingen uppgår till minst det nationella tröskelvärde som avses i 25 §,
- 5) typen av upphandling,
- 6) beskrivning av upphandlingsförfarandet,
- 7) kriterium för att ett anbud är det ekonomiskt mest fördelaktiga,
- 8) huruvida delanbud eller alternativa anbud godtas,
- 9) huruvida upphandlingen ska reserveras för arbetscentraler eller motsvarande leverantörer eller fullgöras inom ramen för program för skyddad anställning,
- 10) en med beaktande av storleken på och arten av upphandlingen skälig tid för när anbud eller anbudsansökningar senast ska lämnas in till den upphandlande enheten.

Det referenssystem som fastställts i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2195/2002 om en gemensam terminologi vid offentlig upphandling (CPV) ska användas när innehållet i en upphandling bestäms.

Om den upphandlande enheten väljer ut de anbudssökande som får lämna anbud eller delta i förhandlingarna och ställer lämplighetskrav för bedömningen av anbudsgivare eller anbudssökande, ska enheten ange detta i upphandlingsannonsen samt var närmare uppgifter om eventuella krav och de handlingar som krävs för att styrka riktigheten hos uppgifterna finns tillgängliga. I upphandlingsannonsen ska också anges om antalet kandidater kommer att begränsas. Uppgifterna i upphandlingsannonsen kan kompletteras med uppgifter från andra källor, vilket ska anges i upphandlingsannonsen.

2.7 Förfaringssätt vid upphandling som överskrider EU-tröskelvärdena

Vid upphandlingar över EU-tröskelvärdena tillämpas detaljerade förfaranden och tidsfrister enligt lagen.

EU-tröskelvärdena baserar sig på kommissionens förordning som utgår från de upphandlingsdirektiv som Europaparlamentet och rådet godkänt. EU-tröskelvärdena fastställs vartannat år.

Följande upphandlingsförfaranden kan tillämpas:

Öppet förfarande. Vid öppet förfarande publicerar den upphandlande enheten en upphandlingsannons och tillgängliggör samtidigt öppet och elektroniskt en anbudsförfrågan, utifrån vilka intresserade leverantörer får lämna anbud.

Selektivt förfarande. Vid selektivt förfarande publicerar den upphandlande enheten en annons om upphandlingen, som alla intresserade leverantörer får ansöka om att få delta i. Enbart de kandidater som den upphandlande enheten utser får lämna anbud.

Förhandlat förfarande. Vid förhandlat förfarande publicerar den upphandlande enheten en annons om upphandlingen, som alla intresserade leverantörer får ansöka om att få delta i. Den upphandlande enheten förhandlar om villkoren för upphandlingskontraktet med de leverantörer som den valt ut.

Konkurrenspräglad dialog. Vid konkurrenspräglad dialog publicerar den upphandlande enheten en annons om upphandlingen, som alla intresserade leverantörer får ansöka om att få delta i. Därefter för den upphandlande enheten en dialog med de godkända anbudssökandena för att kartlägga och bestämma hur dess behov bäst ska kunna tillgodoses.

Användningen av konkurrenspräglad dialog förutsätter alltid att det finns en grund enligt upphandlingslagen. Den upphandlande enheten är skyldig att visa att förutsättningarna föreligger.

Direktupphandling. Enligt huvudregeln i upphandlingslagen ska all offentlig upphandling konkurrensutsättas. Direktupphandling är ett undantag från denna huvudregel. Orsaken till användningen av direktupphandling måste alltid fastslås på förhand och motiveras i upphandlingsbeslutet eller i någon annan handling som anknyter till beslutet. Läs mer i kapitel 2.8.

Dynamiska inköpssystem Med ett dynamiskt inköpssystem avses ett helt elektroniskt upphandlingsförfarande för köp av sådant som vanligen används och finns allmänt tillgängligt på marknaden. Upphandlingsförfarandet är under hela varaktigheten öppet för varje leverantör som uppfyller lämplighetskraven.

I dynamiska inköpssystem kan alla intresserade leverantörer begära att få delta i systemet under dess varaktighet. Den upphandlande enheten ska ta med i inköpssystemet samtliga anbudssökande som uppfyller de lämplighetskrav som ställts i upphandlingsdokumenten. För att få delta i ett inköpssystem ska de intresserade leverantörerna således, i enlighet med vad som föreskrivs för selektivt förfarande, bara lämna in en ansökan om deltagande. Innehållet i ansökan bedöms med avseende på de uppställda lämplighetskraven. Till skillnad från vad som gäller vid selektivt förfarande, förhandlat förfarande, konkurrenspräglad dialog och innovationspartnerskap får antalet anbudssökande som tas med i ett dynamiskt inköpssystem inte begränsas i något skede.

2.8 Direktupphandling och tilläggsbeställningar

Huvudregeln är att all offentlig upphandling ska konkurrensutsättas. Direktupphandling är ett undantag från denna regel och kan användas i några få fall som beskrivs i § 40 i upphandlingslagen. Orsaken till direktupphandlingen måste alltid fastslås på förhand och motiveras i upphandlingsbeslutet eller i någon annan handling som anknyter till beslutet.

Direktupphandling innebär att den upphandlande enheten förhandlar med de leverantörer som den

valt om villkoren för upphandlingskontraktet utan att i förväg publicera en upphandlingsannons.

Direktupphandling kan användas i följande fall:

- *Inga anbudsansökningar eller anbud har lämnats in.* Vid öppet eller selektivt förfarande inte har kommit in några anbud/anbudsansökningar, eller inga lämpliga anbud/anbudsansökningar och att de ursprungliga villkoren i anbudsförfrågan inte ändras väsentligt.
- *Bara en leverantör av tekniska skäl eller av skäl som anknyter till skydd av ensamrätt.* Upphandlingen av tekniska skäl eller av skäl som anknyter till skydd av ensamrätt bara kan genomföras av en viss leverantör och att det inte finns något förnuftigt alternativ eller substitut och att avsaknaden av konkurrens inte beror på en konstgjord begränsning av villkoren för upphandlingen.

Den upphandlande myndigheten ska kunna visa att det inte finns någon motsvarande vara eller tjänst med vilken samma resultat kunde uppnås. Otillräcklig kartläggning av marknaden är inte en godtagbar anledning till direktupphandling.

En teknisk omständighet kan t.ex. vara en exceptionell, ny teknisk lösning eller en särskilt handarbetskonst som upphandlingen förutsätter.

Direktupphandling p.g.a. skydd av ensamrätt är möjlig t.ex. när publiceringen av en upphandlingsannons kunde avslöja en potentiell leverantörs affärshemligheter eller annan motsvarande information som kunde orsaka leverantören ekonomisk skada.

- *Upphandling av ett konstverk eller en konstnärlig prestation.* Syftet med upphandlingen är att skapa eller förvärva ett unikt konstverk eller en unik konstnärlig prestation.
- *Synnerlig brådska.* Det är absolut nödvändigt att ingå ett kontrakt och det är omöjligt att iaktta de föreskrivna tidsfristerna p.g.a. synnerlig brådska till följd av omständigheter som den upphandlande enheten inte har kunnat förutse och som är oberoende av enheten. Orsaken som är anledningen till den synnerliga brådskan ska uppkomma plötsligt och vara sådan att den upphandlande enheten inte rimligen kunnat förutse situationen. Ytterligare är en förutsättning att det är absolut nödvändigt att genomföra upphandlingen. En godtagbar anledning till direktupphandling är inte att den upphandlande enheten på grund av eget dröjsmål inte hunnit genomföra en upphandling enligt lagen. Synnerlig brådska kan vara t.ex. reparation av skador som förorsakats av ett oväntat naturfenomen eller olycka eller då en anordning som är avgörande för någon funktion oförutsett går sönder.
- *Forskning, produktutveckling eller vetenskapliga ändamål.* Den vara som ska upphandlas tillverkas enbart för forskning, experiment, produktutveckling eller vetenskapliga ändamål och det är inte fråga om massproduktion i syfte att säkerställa att det är ekonomiskt lönsamt att tillverka varan eller i syfte att täcka forsknings- och utvecklingskostnader. En förutsättning är att det inte är frågan om massproduktion av varan i ekonomiskt syfte.
- *Produkter som noterats på råvarumarknaden,* t.ex. upphandling av bränslen på råvarumarknaden.
- *Realiseringar.* Varorna inköps särskilt förmånligt, antingen hos en leverantör som lägger ner sin affärsverksamhet eller hos en boförvaltare eller en utredare vid insolvensförfarande, ackord eller motsvarande förfarande.

- *Upphandling av vinnaren i en projekttävling.* Detta gäller då det är fråga om tjänsteupphandling som görs utifrån en projekttävling och som enligt tävlingsreglerna ska göras med den som vinner tävlingen, eller om vinnarna är flera, med någon av dem; i så fall ska alla vinnare bjudas in att delta i förhandlingarna.
- *Särskilda situationer inom social- och hälsovård.* Direktupphandling får användas i särskilda situationer inom social- och hälsovård om det med hänsyn till tryggheten av ett för klienten betydelsefullt vård eller klientförhållande skulle vara uppenbart oskäligt eller särskilt oändamålsenligt att ordna ett anbudsförfarande eller byta tjänsteleverantör. (§ 110 UpphL)

Direktupphandling får även göras vid *kompletterande beställning* (§ 41) när den ingås som en varuupphandling med den ursprungliga leverantören i syfte att delvis ersätta eller utvidga en tidigare leverans eller utrustning. En förutsättning för detta är att ett byte av leverantör skulle leda till upphandling av varor med annorlunda tekniska egenskaper med åtföljande inkompatibilitet eller oproportionerliga tekniska svårigheter vid drift och underhåll. Giltighetstiden för sådana kontrakt och för kontrakt som ska förnyas får endast undantagsvis överstiga tre år.

En direktupphandling kan även göras när ett *nytt byggentreprenadkontrakt eller en ny tjänsteupphandling motsvarar en tidigare byggentreprenad eller tjänsteupphandling ingås med den ursprungliga leverantören* (§ 41). En förutsättning är dock att en eventuell senare direktupphandling nämns i den ursprungliga upphandlingsannonsen och att det uppskattade värdet av en kompletterande tjänst eller ny byggentreprenad har beaktats vid beräkning av det totala värdet av det ursprungliga kontraktet. En direktupphandling kan göras högst tre år efter det att det ursprungliga kontraktet ingicks. Detta kallas även för option.

2.8.1 Annonsering av direktupphandling

Upphandlande enheter kan frivilligt på HILMA publicera en annons om en planerad direktupphandling innan kontraktet har ingåtts. Eventuella besvär ska då göras inom 14 dagar från att annonsen publicerats. Om besvär inte anförts inom 14 dagar, vinner direktupphandlingen laga kraft och upphandlingskontraktets bindande verkan kan inte längre påverkas genom sökande av ändring.

Om ingen annons om direktupphandling har publicerats kan marknadsdomstolen tillämpa bl.a. bestämmelserna om ett upphandlingskontrakts ogiltighet på ogrundad direktupphandling som överskrider EU:s tröskelvärde. Annonsen hindrar också tillsynsmyndighetens framställning till marknadsdomstolen enligt § 141 i upphandlingslagen.

Om ingen annons om direktupphandling har publicerats kan besvär om direktupphandling anföras hos marknadsdomstolen inom sex månader efter att upphandlingskontraktet har ingåtts eller inom 30 dagar efter att annons i efterhand om direktupphandlingen har publicerats.

2.9 Ramavtal (§§ 42-43)

Med ramavtal avses ett avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande enheter och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa priser och planerade kvantiteter för upphandlingskontrakt under en viss tidsperiod samt övriga villkor. Typiska ramavtal är t.ex. kontorsmaterial och livsmedel. Den upphandlande enheten ska välja en eller flera leverantörer för ramavtalet. Antalet leverantörer ska anges på förhand i upphandlingsannonsen, inbjudan att förhandla eller anbudsfrågan. Det är inte möjligt att ta med nya parter i förfarandet efter att upphandlingsförfarandet påbörjats. I villkoren för ramavtalet får inte några betydande ändringar göras under dess giltighetstid. Ramavtal får inte heller användas på ett sådant sätt att konkurrensen snedvrids, begränsas eller förhindras. Ett ramavtal kan

gälla högst fyra år.

Den upphandlande enheten kan handla direkt av de parter som ingår i ramavtalet enligt ramavtalets ursprungliga villkor.

Om alla villkor inte har fastställts vid ramavtal med flera leverantörer, konkurrensutsätts upphandlingarna mellan de leverantörer som omfattas av ramavtalet enligt ramavtalets villkor och vid behov enligt villkoren i anbudsförfrågan.

Samkommunen har även möjlighet att ansluta sig till ramavtal som upphandlas av KL-Kuntahankinnat Oy.

3. Kvalitetskrav i upphandlingar

Den upphandlande enheten ska definiera innehållet, omfattningen och kvaliteten hos varan/tjänsten som ska upphandlas. Den upphandlande enheten bär det grundläggande ansvaret för att tillräckligt höga kvalitetskrav ställs. Genom de krav den upphandlande enheten ställer i anbudsförfrågan kan den påverka varans/tjänstens kvalitet, miljö, hälsa och välbefinnande. Kraven ställs utgående från specialbehoven inom respektive verksamhetsområde.

Den upphandlande enheten måste även särskilja på krav på leverantören och krav på varan/tjänsten.

Före den upphandlande enheten inleder ett upphandlingsförfarande kan den genomföra en marknadsundersökning. Syftet med marknadsundersökningen är att förbereda upphandlingen genom att förbättra den upphandlande enhetens marknadskännedom och att få en noggrannare bild av hur det lönar sig att definiera föremålet för upphandlingen i anbudsförfrågan, till exempel genom kartläggning av de avtalsvillkor eller mekanismer för prissättning av produkterna som förekommer inom en viss bransch.

Enligt upphandlingslagen § 65 får den upphandlande enheten vid en marknadsundersökning anlita oberoende experter, andra myndigheter och leverantörer. De råd som dessa aktörer ger får användas som hjälp vid planeringen och genomförandet av upphandlingsförfarandet men rådet får inte användas så att konkurrensen snedvrids eller att förfarandet står i strid med principerna om icke-diskriminering och öppenhet.

3.1 Krav på anbudsgivarens lämplighet

En upphandlande enhet kan ställa krav på registrering av anbudssökande eller anbudsgivare, deras ekonomiska och finansiella ställning samt deras tekniska och yrkesmässiga kvalifikationer.

Kraven ska framgå av upphandlingsannonserna. Kraven ska vara kopplade till föremålet för upphandlingen och de ska stå i rätt proportion till upphandlingens art, ändamål och omfattning. De anbudssökande eller anbudsgivare som inte uppfyller de minimikrav som den upphandlande enheten ställer ska uteslutas ur anbudsförfarandet. (UpphL § 83)

Med hjälp av kraven ska det gå att på ett behörigt sätt säkerställa att anbudssökanden eller anbudsgivaren har rätt att utöva yrkesverksamhet och att den har tillräckliga ekonomiska och finansiella resurser samt tekniska och yrkesmässiga kvalifikationer att fullgöra upphandlingskontraktet i fråga. Genom att ställa krav som gäller anbudssökandenas och anbudsgivarnas lämplighet strävar den upphandlande enheten efter att försäkra sig om att varuleverantören, tjänsteleverantören eller entreprenören har förmåga att fullgöra upphandlingen.

Genom krav som hänför sig till anbudssökandenas och anbudsgivarnas egenskaper kan man främja beaktandet av kvalitetshänsyn vid upphandlingen. Framför allt inom tjänsteupphandling kan minimikrav gällande anbudssökandenas och anbudsgivarnas yrkeskunskaper, kompetens och erfarenhet förbättra tjänsternas kvalitet. Den upphandlande enheten har omfattande frihet att ställa lämplighetskrav som hänför sig till anbudssökandenas och anbudsgivarnas egenskaper. Kraven ska hänga samman med anbudssökandenas eller anbudsgivarnas möjligheter att fullgöra upphandlingen och får inte äventyra en likvärdig behandling av anbudssökande eller anbudsgivare. Om den upphandlande enheten så önskar kan den således även kräva till exempel yrkesmässiga kvalifikationer som överstiger de lagstadgade kvalifikationerna.

3.2 Krav på varan/tjänsten

Genom att ställa krav på varan eller tjänsten som upphandlas säkerställer den upphandlande enheten att den vara/tjänst som upphandlas uppfyller de krav som finns. Anbudsförfrågan ska innehålla samtliga krav som ställs på varan/tjänsten så att de som deltar i anbudsförfarandet kan bilda sig en korrekt uppfattning om beställarens behov och om detaljerna.

Andra krav än de som nämns i anbudsförfrågan kan inte ställas i utvärderingen av anbuderna även om man i ett senare skede upptäcker att något förtags villkor kunde ge ett bättre resultat. Kraven får inte heller vara sådana att de står i strid med principen om ickediskriminering. För användning av miljömärken och andra märken vid beskrivningen av föremålet för upphandlingen, se upphandlingslagen § 72.

3.3 Urvalsgrunder

Det anbud ska väljas som är det ekonomiskt mest fördelaktiga med beaktande av:

- lägsta pris
- kostnadsmässigt mest fördelaktigt (t.ex. livscykelkostnader)
- bästa förhållande mellan pris och kvalitet.

Om den upphandlande enheten vid annat än varuupphandling använder endast det lägsta priset som kriterium för vilket anbud som är ekonomiskt mest fördelaktigt ska den motivera detta i upphandlingsdokumenten, i upphandlingsbeslutet eller i den separata rapporten om upphandlingsförfarandet. Genom motiveringen bör den upphandlande enheten tydliggöra hur kvalitativa aspekter har beaktats i upphandlingen. Motiveringen kan t.ex. vara att den upphandlande enheten beaktat kvaliteten i lämplighetskraven för anbudsgivare, upphandlingens minimikrav eller i de särskilda villkoren för upphandlingen.

Den upphandlande enheten kan bestämma sådana jämförelsegrunder angående förhållandet mellan pris och kvalitet som gäller kvalitativa, samhällliga eller sociala aspekter, miljöaspekter eller innovativa egenskaper. Kvalitetskriterier kan vara till exempel tekniska fördelar, estetiska och funktionella egenskaper, tillgänglighet, utformning med tanke på samtliga användares behov, driftskostnader, kostnadseffektivitet, eftermarknadsservice och tekniskt stöd, underhåll samt leveransdag, leveranstid eller tid för fullgörande samt andra leveransvillkor.

Den upphandlande enheten kan också beakta kvalifikationerna och erfarenheten hos den personal som utses att fullgöra upphandlingskontraktet samt hur personalen är organiserad, om kvaliteten på den personal som utses på ett betydande sätt kan påverka fullgörandet av upphandlingskontraktet. Detta kan exempelvis gälla kontrakt som avser intellektuella tjänster, såsom konsult- eller arkitekttjänster.

Jämförelsegrunderna ska vara kopplade till föremålet för upphandlingen. De får inte ge den upphandlande enheten obegränsad valfrihet och de ska vara icke-diskriminerande och säkerställa

möjligheten till verklig konkurrens. Det är således inte tillåtet att använda till exempel jämförelsegrunder som gynnar vissa anbudsgivare, förutsätter ett tidigare avtalsförhållande med den upphandlande enheten eller gynnar en lokal leverantör. Om föremålet för upphandlingen kräver det kan man dock förutsätta till exempel lokalkännedom. Ett sådant kriterium får dock inte tillskrivas en sådan tyngd att det hindrar nya företagare från att få tillträde till branschen.

Det är även möjligt att göra en omvänd konkurrensutsättning. I detta fall ger den upphandlande enheten ett fast pris/kostnad för upphandlingen och anbudsgivarna konkurrerar enbart ifråga om kvalitetskriterier.

3.4 Beställaransvar

Enligt lagen om beställares utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft (1233/2006) har den upphandlande enheten som ansvar som beställare att kontrollera leverantören innan avtal ingås. Den upphandlande enheten är bl.a. skyldig att utreda vilket kollektivavtal som tillämpas, att pensionsförsäkringsavgifter är betalda och att företaget finns registrerat i förskottsuppbördsregistret. Vad som bör kontrolleras och som ingår i beställaransvaret framgår ur lagen om beställares utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft (1233/2006) § 5 och 5 a, se bilaga 1.

4. Upphandling inom social- och hälsovård

Ifall en upphandling inom social- och hälsovård överskrider 400 000 € upphandlas den enligt kapitel 12 i upphandlingslagen. Endast ett tröskelvärde har införts för social- och hälsovårdstjänster, det finns således inget separat EU-tröskelvärde. Vilka tjänster som tillhör social- och hälsovård definieras i bilaga E, punkterna 1-4 i upphandlingslagen.

Vid upphandling av social- och hälsovårdstjänster ska den upphandlande enheten, för att trygga individuella, långvariga och regelbundna vård- och socialtjänster för dem som använder tjänsterna, beakta användarnas särskilda behov och samråd med användarna på det sätt som föreskrivs annanstans i lag.

Vid upphandling av social- och hälsovårdstjänster ska den upphandlande enheten beakta tjänsternas kvalitet, kontinuitet, åtkomlighet, överkomlighet, tillgänglighet och omfattning samt faktorer som gäller de olika användargruppernas specifika behov, främjandet av användarnas deltagande och påverkan samt innovation.

Vid upphandling av social- och hälsovårdstjänster som gäller långvariga vård- och klientförhållanden ska den upphandlande enheten enligt upphandlingslagen bestämma kontraktens längd och de andra kontraktsvillkoren så att kontrakten inte har oskäligen eller oändamålsenliga följder för tjänsteanvändarna.

Vid upphandling av social- och hälsovårdstjänster tillämpas dessutom avdelning I i upphandlingslagen (bl.a. tillämpningsområde, fastställande av det uppskattade värdet) och avdelning IV (gemensamma bestämmelser om upphandlingsbeslut, ändringssökande och upphandlingstillsyn), om inte något annat nämns i paragraferna i delarna i fråga.

Upphandlingslagen ställer också innehållsmässiga krav på konkurrensutsättning av upphandling av social- och hälsovårdstjänster. I upphandlingslagen sägs att vid upphandling av social- och hälsovårdstjänster som gäller långvariga vård- och klientförhållanden ska den upphandlande enheten bestämma kontraktens längd och de andra kontraktsvillkoren så att kontrakten inte har oskäligen eller oändamålsenliga följder för dem som använder tjänsterna.

Skyldigheterna i fråga bygger på att social- och hälsovårdstjänsterna är tjänster som produceras uttryckligen för dem som använder dem. Vissa tjänster kan vara av sådan karaktär att de tillsammans innebär ett långvarigt vård- eller omsorgsförhållande för klienten.

Sådana långvariga tjänster är till exempel:

- tjänster för äldre personer med minnessjukdomar,
- tjänster för personer som får psykisk rehabilitering,
- tjänster för personer med funktionsnedsättning,
- tjänster inom barnskyddet.

Upphandlingslagstiftningen uppställer inte i regel några begränsningar i fråga om upphandlingskontraktens längd, i de flesta fall är det möjligt att ingå kontrakt som gäller tills vidare. Man kan till och med tolka bestämmelsen så att skyldigheten att beakta kontraktets längd rent av kräver att kontrakten ingås tills vidare eller åtminstone för en tillräckligt lång tid.

I fråga om kontrakt som gäller tills vidare ska man särskilt beakta kontraktsvillkoren och på vilka villkor kontraktet kan ändras under giltighetstiden. Det är till exempel viktigt att bestämma på vilka grunder priserna får ändras.

För att försöka förebygga förseelser under kontraktperioden och eventuell uppsägning eller upphävning av kontraktet kan man ställa kvalitativa krav på anbudsgivarens lämplighet, krav som syftar till att säkerställa att leverantören sköter verksamheten på ett riktigt sätt.

Enligt upphandlingslagen ska vidare följande faktorer beaktas vid upphandling av social- och hälsovårdstjänster:

- kvalitet,
- kontinuitet,
- åtkomlighet,
- överkomlighet,
- tillgång och omfattning,
- särskilda behov hos olika klientgrupper,
- användarnas deltagande och ökade möjligheter till påverkan,
- innovationer.

Eftersom lagen inte fastställer vilket förfarande som ska användas vid upphandling av social- och hälsovårdstjänster, ska den upphandlande enheten i upphandlingsannonsen eller anbudsfrågan beskriva det upphandlingsförfarande som används. Beskrivningen bör presenteras så att leverantörerna utifrån den kan förutse upphandlingsförfarandets art och förlopp och vet vilken roll de själva har inom förfarandet.

Vid upphandlingar enligt bilaga E är det i HILMA, på blanketten för social- och hälsovårdstjänster samt andra särskilda tjänster, i praktiken möjligt att för upphandlingsförfarandets art välja mellan öppet förfarande, selektivt förfarande eller förfarande som innefattar förhandlingar.

I beskrivningen av förfarandet ska den upphandlande enheten redogöra för upphandlingsförfarandet i dess helhet. Det är värt att nämna till exempel om förfarandet omfattar förhandlingsomgångar eller begränsning av antalet anbudsgivare, i vilket skede anbudsgivaren förväntas skicka dokumenten eller anbudet till den upphandlande enheten och hurdana krav förfarandet allmänt taget innefattar.

Den upphandlande enheten får använda direktupphandling i enskilda fall vid upphandling av social- och hälsovårdstjänster, om det med hänsyn till tryggheten av ett vård- eller klientförhållande som är betydelsefullt för klienten skulle vara uppenbart oskäligt eller särskilt oändamålsenligt att ordna ett anbuds-förfarande eller byta tjänsteleverantör.

Med trygghet av ett vård- eller klientförhållande som är betydelsefullt för klienten avses att ett långvarigt klientförhållande fortgår i en situation där den tidigare kontraktperioden går ut och tjänsterna konkurrensutsätts på nytt. Det är då möjligt att förlänga ett enskilt klient- eller vårdförhållande, vilket med hänsyn till klientens livssituation eller av andra personliga skäl är av speciell betydelse för klienten.

Till exempel kan boendeservicen för en äldre person, en svårt sjuk person eller en person med utvecklingsstörning fortsätta som förut. En särskild direktupphandling är möjlig utgående från det som står ovan till exempel i fråga om tjänsteupphandling som gäller placering av barn av barnskyddsskäl eller serviceboende för äldre.

Kraven beträffande innehållet i anbudsförfrågan gällande social- och hälsovårdstjänster är de samma som vid nationell upphandling. Anbudsförfrågan ska utarbetas skriftligen och annonseras. Anbud ska lämnas skriftligen, inte ens i undantagsfall kan anbud lämnas muntligen. Informationsutbyte sker på det sätt som den upphandlande enheten valt. Det finns inget som förpliktar till elektroniskt informationsutbyte vid upphandling av vårdtjänster.

Upphandling av social- och hälsovårdstjänster som underskrider 400 000 €

Vid upphandlingar av betydande värde dvs. över 200 001 € är det viktigt att kraven på tjänsten och anbudsgivaren är välformulerade i anbudsförfrågan samt att urvalsgrunderna tydligt framgår. Öppet förfarande och annonsering via HILMA rekommenderas för att nå ut till potentiella anbudsgivare och uppnå det mest konkurrenskraftiga priset. Upphandlingsannons ska minst publiceras på samkommunens hemsida. Beslut om upphandlingen, i vilken motivering framgår, fattas skriftligen och ett skriftligt avtal om upphandlingen ska utarbetas.

5. Upphandling hos anknutna enheter

En upphandlande enhet behöver inte konkurrensutsätta sin upphandling enligt lagstiftningen om den gör upphandlingen hos en anknuten enhet enligt upphandlingslagen, även om kontraktet uppfyller kännetecknen för ett upphandlingskontrakt enligt upphandlingslagen. Upphandling med anknutna enheter är ett av de mest betydande undantagen när det gäller tillämpningsområdet i upphandlingslagstiftningen. Upphandling med anknutna enheter kallas ofta också för in-house-upphandling.

Med anknuten enhet avses enligt upphandlingslagen en enhet som är formellt fristående från den upphandlande enheten och självständig i beslutsfattandet. En förutsättning är dessutom att den upphandlande enheten självständigt eller tillsammans med andra upphandlande enheter utövar ett bestämmande inflytande över den anknutna enheten på samma sätt som över sina egna verksamhetsställen och att den anknutna enheten bedriver högst fem procent av sin affärsverksamhet och med högst en andel på 500 000 euro tillsammans med andra aktörer än de upphandlande enheter som utövar ett bestämmande inflytande över den. Inom *social- och hälsovårdssektorn* är begränsningen av verksamheten fram till utgången av 2021 10 procent och från början av 2012 5 % och 500 000 euro. I enheter anknutna till upphandlande enheter får det inte finnas annat kapital än de upphandlande enheternas kapital.

6. Offentlighet i upphandlingsprocessen

Handlingar offentlighet regleras i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Anbudsförfrågan blir offentlig då annonsen om upphandlingen annonserats på HILMA. Anbudsförfrågan får inte delges någon part innan annonsen publicerats. Anbudsförfrågan får inte heller annonseras på den upphandlande enhetens hemsida före annonsen publicerats på HILMA.

För att alla potentiella leverantörer ska få samma information samtidigt är det skäl att tilläggsinformation och frågor gällande upphandlingen begärs skriftligen före ett visst datum och svaren ges på tid och plats som angetts i anbudsförfrågan.

Uppgifter om vem den upphandlande enheten begärt anbud av eller vem som lämnat in anbud är offentliga efter att beslutet fattats i ärendet eller ärendet registrerats av myndigheten. Anbuderna är dock inte ens offentliga ens efter öppnandet. Anbuderna öppnas samtidigt efter att anbudstiden utgått.

När den upphandlande enheten har fattat upphandlingsbeslutet och protokollet har undertecknats och justerats, blir beslutet offentligt. Efter beslutet ska den upphandlande enheten delge det till anbudsgivarna som deltagit i upphandlingen. Alla handlingar som inte är skyddade med hänvisning till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) (t.ex. affärshemligheter) eller någon annan lag, är offentliga för parterna (de som gett anbud eller som inte getts möjlighet att lämna anbud).

Avtal ingås efter att besvärstiden gått ut. Efter avtalstecknande blir alla handlingar, förutom de som är sekretessbelagda genom lag, offentliga för allmänheten.

Vid beredning till nämnd bör sekretessen beaktas i beredningsskedet. Uppgifter om inkomna anbud och förslag till ekonomiskt mest fördelaktiga anbud blir offentligt först i och med att det slutgiltiga beslutet är taget, protokollet undertecknat och justerat. I det slutgiltiga beslutet bör ingå namnet på vald leverantör och motivering till beslutet.

Tabell 3. Checklista för handlingars offentlighet

Handling	Offentlig för parter	Offentlig för allmänheten
Anbudsförfrågan	Vid publicering på HILMA	Vid publicering på HILMA
Upphandlingsbeslut	Protokollet undertecknat och justerat	Protokollet undertecknat och justerat
Anbud, till de delar som är offentliga	Protokollet undertecknat och justerat. Affärshemligheter blir aldrig offentliga.	När avtalet undertecknats. Affärshemligheter blir aldrig offentliga.
Begäran om komplettering av anbud, utredningar, till de delar som är offentliga	Protokollet undertecknat och justerat. Affärshemligheter blir aldrig offentliga.	När avtalet undertecknats. Affärshemligheter blir aldrig offentliga.
Upphandlingskontrakt	Vid ingåendet	Vid ingåendet

7. Upphandlingsbeslut och delgivning

Den upphandlande enheten ska alltid fatta ett skriftligt beslut om det avgörande som avslutar upphandlingsförfarandet. Som dylikt beslut avses även beslut om avbrytande av upphandling eller beslut om ändring av ett upphandlingsbeslut till följd av en upphandlingsrättelse. Den upphandlande enheten ska antingen i upphandlingsbeslutet eller i andra handlingar som anknyter till det redogöra för de omständigheter som påverkat avgörandet så exakt att en anbudssökande eller anbudsgivare med stöd av beslutet eller motiveringarna till det kan bedöma om skyldigheterna enligt lagen har uppfyllts vid upphandlingsförfarandet.

När det gäller anbudsutvärderingen bör grunderna framställas med sådan exakthet att det för anbudsgivarna framgår hur deras anbud placerar sig i förhållande till andra anbud i anbuds-förfarandet. Det gäller att motivera det poängtal som erhållits vid tillämpningen av jämförelsegrunderna. Av jämförelsen bör också framgå hur varje enskilt anbud har bedömts i fråga

om varje jämförelsegrund.

I ett upphandlingsbeslut som grundar sig på ramavtal är det tillräckligt att konstatera de faktorer som visar att kriterierna för val och jämförelse av anbud har tillämpats på det sätt som förutsätts i 43 § i upphandlingslagen.

Vid upphandling som bygger på ett ramavtal behövs inget upphandlingsbeslut om upphandlingen görs i enlighet med villkoren i ramavtalet utan konkurrensutsättning. Det samma gäller situationer där upphandlingens värde vid konkurrensutsättning som grundar sig på ramavtal inte överstiger EU-tröskelvärdet.

Upphandlingsbeslut behöver inte fattas om den upphandlande enheten gör en ny upphandling hos den ursprungliga leverantören antingen som en kompletterande beställning eller som en ny upphandling som motsvarar den tidigare upphandlingen i enlighet med 41 §. I praktiken är det fråga om att den upphandlande enhetens verksamhet ska fortsätta smidigt inom ramen för de lagenliga grunderna för direktupphandling. I dessa situationer har den kompletterande beställningen föregåtts av ett upphandlingsförfarande och upphandlingsbeslut i anslutning till den ursprungliga upphandlingen, och då har anbudsgivarna kunnat använda sig av rättsmedlen för dessa avgöranden.

Det behöver inte fattas ett upphandlingsbeslut om det gäller temporär organisering av en upphandling under den tid ärendet behandlas i marknadsdomstolen. Temporär organisering av upphandlingen innebär inte samma behov av rättsskydd eftersom rättsskyddsbehovet i första hand gäller den upphandling som är föremål för sökandet av ändring.

Enligt upphandlingslagen 127 § 1. mom ska beslut med motivering samt besväransvisning och rättelseanvisning skriftligen delges dem som saken gäller, dvs. parterna. Enligt upphandlingslagen är huvudregeln att delgivning sker elektroniskt. Delgivningen sker då till den e-postadress som anbudsgivaren angett i sitt anbud. Vid elektronisk delgivning ska den upphandlande enheten i sitt meddelande särskilt ange vilken dag meddelandet sändes.

Delgivning av beslutet kan även ske via vanligt brev i enlighet med bestämmelserna i förvaltningslagen. Då anses parterna fått del av beslutet och de kompletterande handlingarna den sjunde dagen från den dag de sändes, om inte parterna visar att delgivningen skett vid en senare tidpunkt. Avsändningsdagen räknas inte med i tiden för delgivning.

8. Avbrytande av upphandling

Avbrytande av en upphandling innebär att en påbörjad upphandlingsprocess inte slutförs, utan processen avbryts och upphandlingen uteblir, eller också inleds en helt ny upphandlingsprocess. Enligt 125 § i upphandlingslagen får upphandlingsförfarandet avbrytas endast av en faktisk och grundad anledning.

Vid bedömningen av avbrytandet av upphandlingen ska den upphandlande enheten fästa vikt vid om avbrytandet av upphandlingsförfarandet baserar sig på faktiska orsaker och om avgörandet är diskriminerande för de anbudssökande eller anbudsgivarna. Eftersom upphandlingsförfarandet i regel ska leda till att ett upphandlingskontrakt sluts är det inte tillåtet att inleda ett upphandlingsförfarande utan avsikt att sluta ett upphandlingskontrakt, till exempel för att kartlägga marknadsläget. I rättspraxis har det ansetts att ett upphandlingsförfarande inte får avbrytas om det görs i avsikt att kringgå tillämpningen av lagens bestämmelser eller att hindra anbudsgivarens möjlighet till rättsskydd.

9. Sökande om ändring i upphandlingsbeslut

En part kan söka ändring i ett beslut eller något annat avgörande i upphandlingsförfarandet som gäller upphandling genom att föra ärendet till marknadsdomstolen för behandling. Ett beslut kan överklagas hos marknadsdomstolen av en anbudsgivare, av en anbudssökande som har inlämnat en anbudsansökan eller av någon annan som ärendet gäller.

Den som är missnöjd med den upphandlande enhetens beslut eller med något annat avgörande i upphandlingsförfarandet kan också skriftligt yrka på upphandlingsrättelse hos den upphandlande enheten. Upphandlingsrättelse kan också göras vid små upphandlingar som inte i övrigt omfattas av upphandlingslagen.

Mallar för allmänna anvisningar om upphandlingsrättelse och besväransvisning finns på www.upphandling.fi.

9.1 Sökande om ändring i upphandlingsbeslut som understiger de nationella tröskelvärdena

Eftersom upphandlingslagen inte reglerar upphandlingar som understiger de nationella tröskelvärdena kan sökande om ändring inte göras till marknadsdomstolen. Det finns dock två sätt att söka om ändring i ett beslut som understiger de nationella tröskelvärdena:

- upphandlingsrättelse enligt upphandlingslagen,
- begäran om omprövning enligt kommunallagen.

Den upphandlande enheten kan även på eget initiativ rätta ett felaktigt beslut eller fel i förfarande genom upphandlingsrättelse.

En part ska yrka på omprövning eller upphandlingsrättelse inom 14 dagar efter delfåendet. Avsändningsdagen räknas inte in i tiden för delgivning. Om beslutet delgetts elektroniskt anses parterna fått del av beslutet tre dagar efter att beslutet sänts.

Beslut med anledning av omprövning kan överklagas till förvaltningsdomstolen genom kommunalbesvär. Beslut med anledning av upphandlingsrättelse kan inte överklagas om beslutet inte ändras. Ändras beslutet till följd av upphandlingsrättelse följer möjligheterna till upphandlingsrättelse och omprövning som gäller för ett ursprungligt beslut.

9.2 Sökande om ändring i upphandlingsbeslut som överstiger de nationella tröskelvärdena

Vid upphandling som överstiger de nationella tröskelvärdena ska ändring enligt upphandlingslagen sökas genom upphandlingsrättelse eller besvär hos marknadsdomstolen. Rättsmedlen är parallella och utesluter inte varandra. Också tiden för sökande av ändring börjar löpa samtidigt för deras del. Omprövning enligt kommunallagen är alltså inte möjlig vid upphandling som överstiger de nationella tröskelvärdena.

Den upphandlande enheten kan även på eget initiativ rätta ett felaktigt beslut eller fel i förfarande genom upphandlingsrättelse.

En part ska yrka på omprövning eller upphandlingsrättelse inom 14 dagar efter delfåendet. Avsändningsdagen räknas inte in i tiden för delgivning. Om beslutet delgetts elektroniskt anses parterna fått del av beslutet dagen då beslutet sänts, om inte parten kan ge en tillförlitlig redogörelse om ett avbrott i datakommunikationsförbindelserna eller någon motsvarande omständighet som har lett till att det elektroniska meddelandet har nått parten vid en senare tidpunkt.

Om den upphandlande enheten har sänt en annons om direktupphandling eller kontraktsändring på nationell eller EU-nivå för publicering, ska besvär anföras inom 14 dagar efter det att annonsen har publicerats. Om en annons som avses ovan inte har publicerats ska besvär över direktupphandling anföras:

1. inom 30 dagar efter det att en annons i efterhand om direktupphandlingen har publicerats i Europeiska unionens officiella tidning, eller
2. inom sex månader efter det att upphandlingskontraktet har slutits.

Besvär ska lämnas in till marknadsdomstolen senast sex månader efter det att upphandlingsbeslutet har fattats, om anbudssökanden eller anbudsgivaren har fått del av upphandlingsbeslutet jämte besvärsansvisning och upphandlingsbeslutet eller besvärsanvisningen har varit väsentligen bristfälliga. Denna maximala tidsfrist för ändringssökande ska emellertid inte tillämpas i situationer där upphandlingsbeslutet eller besvärsanvisningen inte alls har delgetts dem som deltagit i upphandlingsförfarandet. I en sådan situation börjar besvärstiden inte löpa överhuvudtaget.

Den som söker ändring ska skriftligen underrätta den upphandlande enheten om att ärendet förs till marknadsdomstolen.

9.3 Upphandlingsrättelse som redskap för samkommunen att själv korrigera fel i upphandlingsförfarandet

Genom en upphandlingsrättelse kan ett fel i upphandlingsförfarandet korrigeras så snabbt som möjligt. En förutsättning för att yrka på upphandlingsrättelse är att den upphandlande enhetens beslut eller avgörande grundar sig på ett fel i tillämpningen av lagen. Förutom vid fel i tillämpningen av lagen får upphandlingsrättelse användas också när det efter det att upphandlingsbeslutet har fattats har kommit fram någon sådan ny information i ärendet som kan påverka beslutet, avgörandet eller förutsättningarna för ingående av upphandlingskontraktet. En upphandlingsrättelse kräver inte samtycke av en part, inte ens om den leder till ett negativt resultat för parten.

En part ska framställa yrkande på upphandlingsrättelse inom 14 dagar efter att ha fått del av den upphandlande enhetens beslut eller avgörande i upphandlingsförfarandet. Den upphandlande enheten kan själv åta sig att rätta upphandlingsbeslutet eller avgörandet inom 90 dagar efter det att det beslut eller avgörande som är föremål för upphandlingsrättelsen har fattats.

Beslut om upphandlingsrättelse fattas skriftligen och delges parterna.

10. Upphandlingskontrakt

Efter att upphandlingsbeslutet har fattats ska den upphandlande enheten sluta ett upphandlingskontrakt. Enligt upphandlingslagen uppstår upphandlingskontraktet genom undertecknande av ett separat, skriftligt kontrakt. Upphandlingskontraktet och dess villkor ska följa villkoren i konkurrensutsättningen. I upphandlingskontraktet kan inte i efterhand införas sådana centrala villkor som inte har varit kända för anbudsgivarna vid tidpunkten för konkurrensutsättningen. Upphandlingslagen reglerar också hur villkoren i upphandlingskontraktet kan ändras under kontraktsperioden.

Till skillnad från allmän avtalsrätt uppstår ett upphandlingskontrakt enligt upphandlingslagen inte endast genom delgivning av ett upphandlingsbeslut. För att undvika tolkningssituationer rekommenderas det att den upphandlande enheten senast i samband med delgivningen av upphandlingsbeslutet meddelar att upphandlingskontraktet inte uppstår genom upphandlingsbeslutet

och delgivningen av beslutet. Samtidigt finns det skäl för den upphandlande enheten att meddela hur parterna avser att vid en senare tidpunkt sluta upphandlingskontraktet.

Vilka tjänstemän/förtroendevalda som har rätt att teckna avtal regleras i förvaltningsstadgan § 154. Avtalen i original förvaras i avtalsmappar hos centralförvaltningen, en kopia kan vid behov förvaras på enheterna. I varje avtalsmapp ska inledningsvis finnas en uppdaterad förteckning över avtalen.

Upphandlingskontrakten upprättas med hjälp av allmänna avtalsvillkor för offentlig upphandling (JYSE 2014) eller andra allmänna avtalsvillkor beroende på upphandlingens art.

Den nationella arkivlagen förutsätter i regel en förvaringstid på tio år för avtal. Det finns också vissa typer av avtal som ska förvaras varaktigt.

11. Marknadsdomstolens påföljder

Om det har förekommit ett oriktigt förfarande i upphandlingen kan marknadsdomstolen

1. helt eller delvis upphäva ett beslut av en upphandlande enhet,
2. förbjuda den upphandlande enheten att tillämpa en oriktig punkt i ett dokument som gäller upphandlingen eller att annars iaktta ett oriktigt förfarande,
3. ålägga den upphandlande enheten att korrigera sitt oriktiga förfarande,
4. ålägga den upphandlande enheten att betala gottgörelse till en part som skulle ha haft en realistisk möjlighet att erhålla kontraktet, om förfarandet hade varit felfritt,
5. bestämma en ogiltighetspåföljd för den upphandlande enheten,
6. bestämma att den upphandlande enheten ska betala staten en påföljdsavgift,
7. förkorta kontraktperioden för upphandlingskontraktet eller koncessionen så att den löper ut efter en tid som marknadsdomstolen bestämmer.

Ett oriktigt upphandlingsförfarande bör i första hand åtgärdas genom de primära påföljder som räknas upp i 1–3 punkten.

Ogiltighetspåföljd, påföljdsavgift och förkortning av kontraktperioden kan bestämmas endast vid upphandling av social- och hälsovårdstjänster eller andra särskilda tjänster och koncessioner vilka överskrider de nationella tröskelvärdena samt övrig upphandling som överstiger EU-tröskelvärdet. Påföljder kan dömas ut endast om det lagstridiga förfarandet har påverkat upphandlingsförfarandets resultat eller har påverkat en parts ställning vid upphandlingsförfarandet på ett diskriminerande sätt.

12. Tillsyn över upphandling

Ansvaret för tillsynen över upphandling hör till Konkurrens- och konsumentverket. Var och en som anser att en upphandlande enhet har förfarit i strid med upphandlingslagen ska kunna begära att Konkurrens- och konsumentverket vidtar åtgärder för att undersöka förfarandets laglighet.

Det primära syftet med tillsynen är att ingripa i direktupphandling som gjorts helt utan hänsyn till lagbestämmelserna, som det inte alls har annonserats om och i andra betydande med direktupphandling jämförbara upphandlingar där förfarandet är gravt felaktigt eller diskriminerande. Om en upphandlande enhet till exempel med avsikt utformar en så bristfällig eller otydlig upphandlingsannons att den leder till att konkurrensförhållandena blir outnyttjade och upphandlingen på ett grundläggande sätt bryter mot icke-diskrimineringskravet kommer förfarandet att jämnställas med olaglig direktupphandling, och då kan Konkurrens- och konsumentverket börja utreda ärendet.

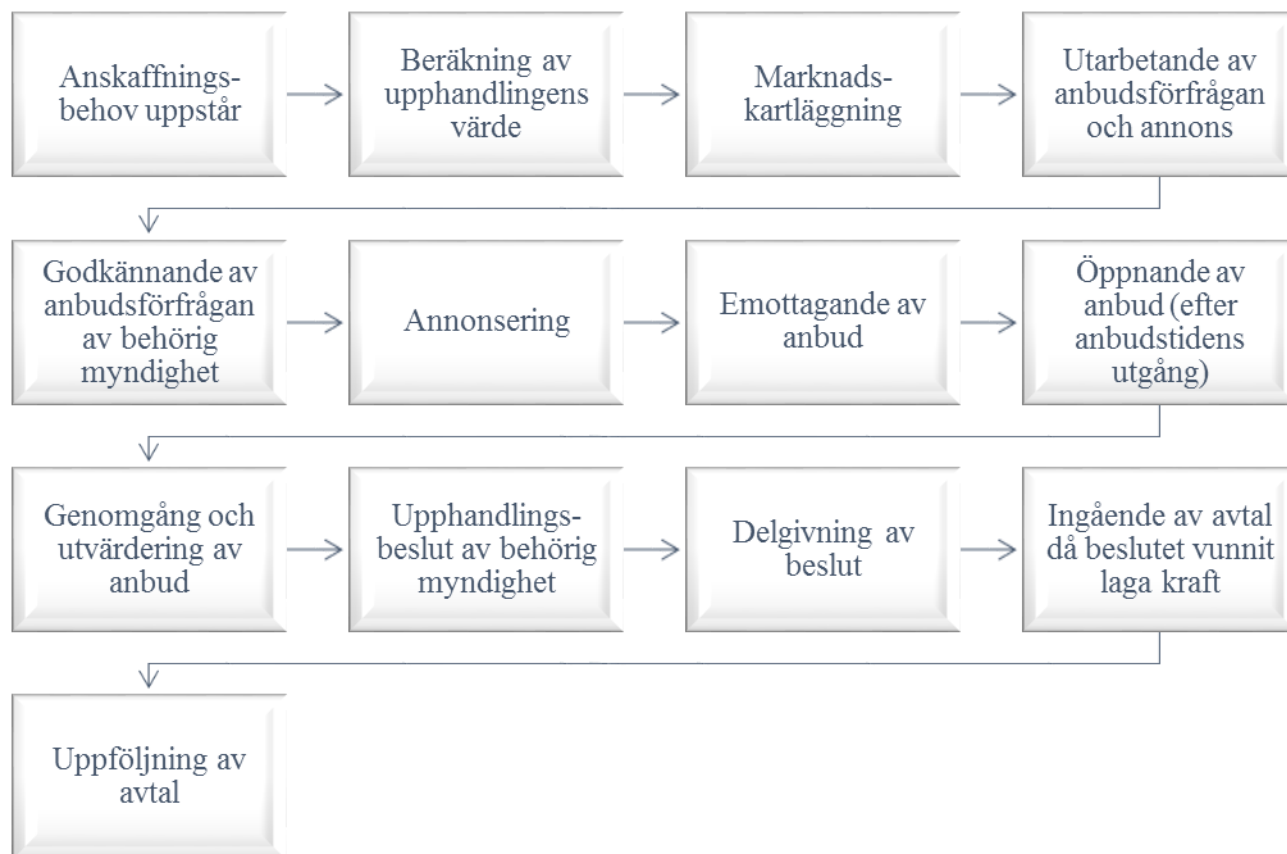
Konkurrens- och konsumentverket kommer i sin helhetsbedömning att beakta olika aspekter utifrån efterlevnaden av upphandlingslagen, rättsskyddet och tryggheten av öppenhet och icke-diskriminering vid offentlig upphandling. När Konkurrens- och konsumentverket prioriterar uppgifter kan det överväga exempelvis verksamhetens ringa konsekvenser. Verket har omfattande prövningsrätt när det gäller att välja vilka ärenden som tas upp till behandling.

Det är inte meningen att tillsynen ska leda till att Konkurrens- och konsumentverket på företagets och andra anbudsgivares vägnar söker ändring i lagstridigheter som förekommit vid upphandlingsförfaranden. Tillsynen kompletterar det regelrätta förfarandet för sökande av ändring genom att utifrån ett allmänt intresse och effektiv användning av skattebetalarnas medel och allmänna medel säkerställa öppenhet och icke-diskriminering vid förfaranden för offentlig upphandling samt effektivitet i konkurrensutsättningen av upphandlingsförfaranden.

13. Sammanfattning

Detta dokument beskriver hur samkommunen ska agera vid upphandling som underskrider det nationella tröskelvärdet. Dokumentet ger också en kortfattad beskrivning av lagstiftningen som gäller vid upphandlingar som överskrider det nationella och EU-tröskelvärdet. Upphandlingsprocessen beskrivs i figur 1.

Figur 1. Upphandlingsprocessen

För ytterligare information gällande upphandling hänvisas till enheten för upphandling hos Kommunförbundet, www.upphandling.fi, den nationella databasen för upphandlingsannonser www.hilma.fi och lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016) www.finlex.fi.

Bilaga 1. Utdrag ur lagen om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft

5 § ([22.5.2015/678](#))

Beställarens utredningsskyldighet

Innan beställaren ingår ett avtal om anlitande av en hyrd arbetstagare eller arbete som baserar sig på ett underleverantörsavtal, ska beställaren av avtalsparten begära och denne till beställaren lämna

1) utredning om huruvida företaget är infört i förskottsuppbörsregistret och arbetsgivarregistret enligt lagen om förskottsuppbörd ([1118/1996](#)) samt i registret över mervärdesskattskyldiga enligt mervärdesskattelagen ([1501/1993](#)),

2) ett handelsregisterutdrag eller motsvarande uppgifter som erhållits från handelsregistret på något annat sätt,

3) utredning om att företaget inte har sådan skatteskuld som avses i 20 b § 1 mom. 2 punkten i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter ([1346/1999](#)) eller en av myndighet lämnad utredning om beloppet av skatteskuld,

4) intyg över tecknande av pensionsförsäkringar för arbetstagare samt över betalning av pensionsförsäkringsavgifter eller utredning om att en betalningsöverenskommelse har ingåtts angående pensionsförsäkringsavgifter som förfallit till betalning,

5) en redogörelse för vilket kollektivavtal som ska tillämpas på arbetet eller för de centrala anställningsvillkoren,

6) en redogörelse för hur företagshälsovården är ordnad.

Om ett utländskt företag är en hyrd arbetstagares arbetsgivare eller är part i ett underleverantörsavtal, ska beställaren av företaget begära och företaget ska lämna uppgifter som motsvarar de uppgifter som avses i 1 mom., i form av registerutdrag eller motsvarande intyg i enlighet med lagstiftningen i företagets etableringsland eller på något annat allmänt vedertaget sätt. En utländsk avtalspart ska dessutom presentera utredningar enligt 1 mom. 1 och 3 punkten, om det utländska företaget som är avtalspart har ett i företags- och organisationsdatalagen ([244/2001](#)) avsett företags- och organisationsnummer. Om en utländsk avtalspart i arbetssyfte till Finland utstationerar arbetstagare enligt 2 § 2 eller 4 punkten i lagen om utstationering av arbetstagare, ska beställaren innan arbetet enligt det avtal som avses i denna lag inleds utreda hur den sociala tryggheten för arbetstagarna bestäms. ([17.6.2016/450](#))

Beställaren kan också själv inhämta de uppgifter som avses i 1 mom. 1 och 2 punkten och i 2 mom. samt en i 1 mom. 3 punkten avsedd uppgift om den andra avtalspartens skatteskuld hos Skatteförvaltningen i enlighet med 20 d eller 20 e § i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter. Beställaren har rätt att godkänna annan utredning än sådan som lämnats av en myndighet såsom utredning eller intyg som avses i 1 eller 2 mom. i denna paragraf, om informationen lämnats av någon annan bedömare eller registerförare som allmänt anses vara tillförlitlig.

Beställaren behöver inte begära utredning och intyg enligt 1, 2 och 5 mom. eller vid ingående av avtal förutsätta att uppgifter enligt 6 mom. lämnas, om beställaren har grundad anledning att lita på att avtalsparten fullgör sina lagstadgade skyldigheter till följd av

1) att avtalsparten är staten, en kommun, en samkommun, landskapet Åland, en kommun eller en samkommun i landskapet Åland, en församling, en kyrklig samfällighet, Folkpensionsanstalten eller Finlands Bank, ett i aktiebolagslagen ([624/2006](#)) avsett publikt aktiebolag, ett statligt affärsverk eller ett bolag som helt ägs av ett statligt affärsverk, en privaträttslig sammanslutning eller ett privaträttsligt bolag som helt ägs av en kommun eller en samkommun eller en motsvarande utländsk sammanslutning eller ett motsvarande utländskt företag,

2) att avtalspartens verksamhet är etablerad,

3) att avtalsförhållandet mellan beställaren och avtalsparten kan anses vara etablerat som en följd av tidigare avtalsförhållanden, eller

4) orsaker som kan jämföras med dem som anges i 1–3 punkten.

Om ett avtal som avses i denna lag gäller i över 12 månader, ska beställarens avtalspart under avtalsförhållandet med 12 månaders mellanrum lämna beställaren de utredningar som avses i 1 mom. 3 och 4 punkten eller motsvarande i 2 mom. avsedda uppgifter.

Beställaren ska vid ingående av ett avtal som avses i denna lag förutsätta att den andra avtalsparten beträffande sådana arbetstagare som utstationerats efter det att det avtalsenliga arbetet inlemts presenterar ett intyg över hur den sociala tryggheten för dessa arbetstagarna bestäms, innan arbetstagarna inleder sitt arbete.

Utredningar, intyg och andra uppgifter som avses i 1, 2 och 6 mom. ska bevaras i minst två år efter det att det arbete som avtalet gäller har avslutats.

Bestämmelser om beställarens utredningsskyldighet i samband med byggverksamhet finns i 5 a §.

5 a § ([10.8.2012/469](#))

Beställarens utredningsskyldighet i samband med byggverksamhet

Vad som i 5 § föreskrivs om beställarens utredningsskyldighet tillämpas också på beställare med anknytning till byggverksamhet. En beställare med anknytning till byggverksamhet befrias dock inte från utredningsskyldigheten på grundval av 5 § 4 mom. 2 och 3 punkten och inte av orsaker som kan jämföras med dem som där anges. En beställare med anknytning till byggverksamhet ska utöver det som föreskrivs i 1 mom. i nämnda paragraf ha ett intyg över att avtalsparten har tecknat en försäkring som avses i lagen om olycksfallsförsäkring ([608/1948](#)).

Utredningsskyldigheten för en beställare med anknytning till byggverksamhet omfattar utöver det som sägs i 5 § 2 mom. även skyldighet att utreda om alla utstationerade arbetstagare innan de inleder sitt arbete har gällande intyg över hur den sociala tryggheten för arbetstagaren bestäms. ([22.5.2015/678](#))